

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงความเป็นไทย เป็นมรดกอันล้ำค่าที่ทุกคนควรภูมิใจ และหวงแหนรักษาไว้ การมีภาษาของชาติ นอกจากมีไว้เพื่อการติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวันแล้ว ยังจะทำให้คนในชาติสำนึกถึงความเป็นไทยด้วย เนื่องจากภาษาไทยมีคุณค่า และสำคัญยิ่งสำหรับคนไทย กระทรวงศึกษาธิการ (2520) จึงระบุถึงความสำคัญของภาษาไทยไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ว่า "ภาษาไทยมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจึงควรให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า มีความรู้ ทักษะ และเจตคติอันถูกต้อง" ความสำคัญของภาษาไทยมีหลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ดังที่ บุญเหลือ (2523) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทยไว้ว่า "...การใช้ภาษามีความสำคัญยิ่งแก่ชีวิต เมื่อการใช้ภาษาขาดประสิทธิภาพ การดำเนินชีวิตย่อมขาดประสิทธิภาพไปด้วยเกือบทุกด้าน..." ในเมื่อภาษามีความจำเป็น และสำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา จึงเน้นสัมฤทธิ์ผลของทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพราะการใช้ภาษาของมนุษย์ในชีวิตประจำวันจำเป็นต้องใช้ทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้านอยู่ตลอดเวลา

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของกระทรวงศึกษาธิการ (2520) ได้กำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอนภาษาไทยไว้ว่า ให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษา เป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ แสวงหาความรู้และมีเหตุผล เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันจะนำไปสู่ชีวิตที่หาสุขในสังคมระบอบประชาธิปไตย และเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การจัดกระบวนการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องเน้นทักษะที่สำคัญที่สำคัญสี่ประการ คือการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ทั้งนี้เพราะแหล่งความรู้ที่คนเราสามารถค้นคว้าได้ด้วยตนเองนั้น มักเป็นหนังสือหรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ซึ่งการที่จะรับสื่อสารเหล่านั้นได้ ต้องอาศัยทักษะการอ่านทั้งสิ้น ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านได้ดี ย่อมมี

โอกาสหาความรู้จากหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ได้มากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการอ่านน้อย การอ่านจึงเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต

การอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กในโรงเรียน เพราะกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในโรงเรียนนั้น ห้องอาศัยทักษะการอ่านเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นการอ่านจึงสำคัญที่สุดในหลักสูตรทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย จึงจำเป็นที่ครูผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน เอาใจใส่ต่อการอ่านอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการอ่านของเด็กในระดับประถมศึกษา ซึ่งจะเป็นรากฐานสำหรับการอ่านในระดับสูงต่อไป

ในด้านการเขียน เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าเป็นทักษะการแสดงออกแทนคำพูดเป็นการบันทึกถ้อยคำและความคิดมีให้สู่ผู้อื่น เราใช้การเขียนเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวันหลายอย่าง เช่น การเขียนจดหมาย การจดบันทึก ฯลฯ

การเขียนเพื่อประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเขียนข้อความ ประโยค กลุ่มคำ วลี จะต้องเขียนให้ถูกต้องตามอักขรวิธี ถ้าหากเขียนคำ ผิดพลาด คลาดเคลื่อน หรือบกพร่องไป จะทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไป ผู้สื่อและผู้รับไม่สามารถสื่อความหมายได้ตรงกัน และบางครั้งทำให้เข้าใจความหมายไขว้เขวไปได้

การเขียนให้ดี และมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนจะต้องมีความสามารถในการฟัง การพูด และการอ่านด้วย ทางด้านการพูดและการเขียน ผู้พูดได้ดี พูดได้ถูกต้อง ก็มักจะเขียนได้ดีและถูกต้องด้วย ส่วนทางด้านการอ่านกับการเขียนก็เช่นกัน ผู้อ่านได้ดีก็มักจะจำรูปแบบที่ดีจากหนังสือที่อ่านเพื่อให้นักเรียนเขียนสะกดคำได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ ในการสอนเขียนสะกดคำนั้น ครูควรจะสอนให้สัมพันธ์กับทักษะทางภาษาอื่น ๆ ด้วย เพราะนักเรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้านต่อเนื่องกัน ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนทักษะทางภาษาของนักเรียนจะเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นในการสอนการใช้ภาษาจึงควรให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้าน ให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกันด้วย เพราะจะทำให้การเรียนการสอนมีความหมายใกล้เคียงกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากผลการวิจัยของ อินทร์ (2507) พบว่า "ความสามารถทางการฟัง การอ่าน การสะกดคำ และการแต่งความมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ" และวิทยาลัยเพชรบุรีวิทยาลัยสงครณ (2518) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการสอนเขียน เพื่อให้นักเรียนเขียนดีขึ้นลงว่า "ควรสอนให้สัมพันธ์กับทักษะการฟัง การพูด และการอ่าน" ซึ่ง ชวน และคณะ (2522) มีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นดังกล่าวด้วยโดยกล่าวว่า การใช้ภาษาทั้ง 4 ด้าน

คือการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนนั้น มีความสำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ และทักษะทั้ง 4 ด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ ดังนั้นในการสอนจึงควรสอนให้สัมพันธ์กันด้วย

บุญเหลือ (2520) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสอนภาษาของชาติไว้ว่าการสอนภาษาของชาติควรได้รับความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง แต่การสอนภาษาไทยนั้นยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก ที่สำคัญก็คือ การขาดความเอาใจใส่และความพยายามในอันที่จะค้นคว้าหาวิธีสอนที่ได้ผล ส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยายแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของประพันธ์ (2521) ที่พบว่าครูนิยมใช้หนังสือแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักในการสอน วิธีการสอนมักใช้การบรรยาย การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการใช้อุปกรณ์การสอนมีน้อยที่สุด และในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจซึ่ง นารี (2531) ได้สรุปข้อคิดเห็นของนายสมชัย วุฒิปรีชา ไว้ว่า "จากการประเมินคุณภาพของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งทำใน 4 ปี ที่ผ่านมามีปัญหาอยู่ 5 เรื่อง คือนักเรียนขาดทักษะด้านคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ทักษะด้านภาษาไทยใน 4 ปี (2527-2530) ที่ประเมินพบว่า คะแนนของนักเรียนโดยเฉลี่ยร้อยละ 49, 57, 58 และ 58 ตามลำดับ จำนวนที่เด็กที่สอบได้ร้อยละ 47, 69, 76 และ 70 ตามลำดับ"

นอกจากนี้แล้ว จากการประเมินประสิทธิภาพในการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษาของกรมวิชาการก็พบว่ายังได้ผลไม่เป็นที่พอใจทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาต่าง ๆ หลายประการ เช่น ปัญหาจากการบริหาร การนิเทศ การติดตามผล ปัญหาจากครูผู้สอน และปัญหาจากผู้เรียน (สมบัติ, 2531) สภาพปัญหาจากหลักสูตรนั้นก็ได้แก่ โครงสร้างของเวลาเรียนน้อยเกินไป เนื้อหาสาระของแต่ละระดับชั้นไม่ชัดเจนพอ ความคิดรวบยอดและหลักการบางข้อเข้าใจยาก การวัดผลและประเมินผลมีจุดประสงค์มากและละเอียดเกินไปบางข้อวัดแล้วใช้ประโยชน์ไม่ได้

สภาพปัญหาจากเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น ในด้านหนังสือแบบเรียนก็พบว่า จำนวนบทเรียนในแต่ละชั้นมากเกินไป คำศัพท์ที่กำหนดให้แต่ละบทมีมากเกินไป การดำเนินเรื่องโดยใช้ตัวละครชุดเดียวกันตลอด 6 ปี ทำให้เบื่อ สำนวนภาษาที่ใช้ในบทสนทนาควรปรับให้เป็นภาษาพูดที่สุภาพ ไม่ควรให้เป็นภาษาเขียนทั้งหมด เพราะทำให้ขัดกับสภาพความเป็นจริง

สภาพปัญหาจากครูผู้สอนนั้นก็พบว่า ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน เคยสอนอย่างไรก็ทำเช่นที่เคยทำ ครูไม่สนใจอ่านแผนการสอน คู่มือครู เป็นต้น ส่วนปัญหาจากเด็กผู้เรียนนั้นก็พบว่านักเรียนแต่ละภาคแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันในเรื่องภาษา คำศัพท์ และสภาพแวดล้อม ทำให้มีความลำบากในการสอนด้วยเอกสารชุดเดียวกัน เด็กเรียนด้วยความเบื่อหน่าย ไม่สนุก (สมบัติ, 2531)

ในการสอนภาษาไทยเพื่อให้ได้ผลดีนั้น ไชศรี (2524) ได้เสนอว่าในการสอนอ่านนั้นควรใช้บทเรียนที่มีคำที่มีความหมายต่อตัวนักเรียนอาจเป็นนิทาน หรือเรื่องราวที่ครูและนักเรียนแต่งขึ้นก็ได้มาให้นักเรียนอ่าน โดยระหว่างสอนครูใช้รูปภาพที่มีสีสัน สะดุดตามาประกอบการสอน และสอนให้นักเรียนอ่านคำใหม่ โดยวิธีแจกลูกแบบรวมแล้วย่อมาให้นักเรียนอ่านได้ผลดี ซึ่งการใช้นิทานมาประกอบการสอนนี้ก็เป็นการสอดคล้องกับความสนใจในการอ่านของนักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งนักวิชาการของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2519) ได้สรุปไว้ว่า นักเรียนประถมศึกษาสนใจอ่านนิทาน-นิยาย มากที่สุด และลักษณะหนังสือที่นักเรียนประถมศึกษาชอบอ่านมากที่สุดคือ การ์ตูน และบันลือ (2521) ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ความสนใจในการอ่านของนักเรียนประถมศึกษานั้น ในระยะแรก ๆ มักสนใจเทพนิยาย เรื่องจริงเกี่ยวกับเด็ก กิจกรรมและสัตว์ ในระดับสูงขึ้นสนใจเรื่องลึกลับ วิทยาศาสตร์ และความประหลาดมหัศจรรย์ต่าง ๆ ดังนั้น ถ้าต้องการให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตรมีความสามารถในการอ่านและการเขียนที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงการสอนใหม่ สร้างบทเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการ และความสนใจของเด็ก และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นด้วย

ผู้วิจัยซึ่งทำการสอนในระดับประถมศึกษา มีความสนใจปัญหาทางการอ่านและการเขียนของนักเรียนโดยเจาะความเข้าใจในการอ่านทั้งในด้านการตีความ แปลความและขยายความ เมื่อซักถามนักเรียนส่วนใหญ่จะตอบไม่ได้ แต่ถ้าถามในด้านความจำนักเรียนก็สามารถตอบได้ดี ส่วนในด้านการเขียนนั้นนักเรียนมักจะเขียนสะกดคำผิดกันมาก ประกอบกับการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษานั้น ครูจะยึดแบบเรียนในการสอนแต่เพียงอย่างเดียว และเนื้อหาในแบบเรียนนั้นก็เป็นเรื่องเดียวกันตลอดตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การกระตุ้นและเร้าความสนใจจึงไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย (สมบัติ, 2531) นอกจากนี้แล้วในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งการที่จะสอนให้ครบทั้ง 4 ทักษะ เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก เพราะมีเวลาจำกัด ดังนั้นเราจึงควรที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นทักษะเฉพาะด้าน อาจจะไม่ครบ 4 ทักษะในการสอนเพียงครั้งเดียว แต่เราสามารถที่จะสอนหลายครั้งแล้วนักเรียนเกิดพัฒนาการทั้ง 4 ทักษะจนครบถ้วนก็ได้ ซึ่งครูผู้สอนสามารถปฏิบัติได้โดยง่ายและหวังผลสัมฤทธิ์ความเป็นจริงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการสอนภาษาไทยขึ้นและนำไปทดลองสอนกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งสำหรับครูผู้สอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษานำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อสร้างและพัฒนาารูปแบบการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน และการเขียนสะกดคำของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการสอนปกติ

1.2.3 เพื่อเปรียบเทียบความคงทนในการจำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการสอนปกติ

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

1.3.2 นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการเขียนสะกดคำสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

1.3.3 นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความคงทนในการจำสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มโรงเรียนน้ำอ้อม อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2532

1.4.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2532 ใช้เวลาทดลองกลุ่มละ 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน รวมทั้งสิ้น 30 ครั้ง จำนวน 101 คาบ (คาบละ 20 นาที)

1.4.3 เนื้อหาที่นำมาใช้ทดลอง ผู้วิจัยได้แต่งเรื่องราวขึ้นเอง โดยนำคำศัพท์ที่มีอยู่ในหลักสูตรภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เฉพาะบทที่ 1 ถึงบทที่ 3 และคำอื่น ๆ ที่เด็กใช้ในชีวิตประจำวันมาแต่งเป็นเรื่องราวให้สอดคล้องกับความสนใจในการอ่านของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยเนื้อเรื่องที่แต่งขึ้นจะมีทั้งหมด 3 เรื่อง

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

สภาพเศรษฐกิจ สังคม และอารมณ์ ความแตกต่างในเรื่องเพศ อายุ ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีลักษณะใกล้เคียงกัน

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.6.1 ความเข้าใจในการอ่านหมายถึง ความสามารถในการอ่านคำ หรือข้อความ จากเรื่องที่อ่านโดยสามารถแปลความ ที่ความ และขยายคำหรือข้อความได้ซึ่งวัดได้จากคะแนนที่นักเรียนทำได้จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.6.2 การเขียนสะกดคำ หมายถึง ความสามารถในการเขียนคำศัพท์ โดยการเรียงลำดับ พยางค์ สระ วรรณยุกต์ และตัวสะกดได้ถูกต้องตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.6.3 ความคงทนในการจำ หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่ระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งการอ่านและการเขียนหลังจากปล่อยให้ช่วงเวลาผ่านไประยะหนึ่ง ซึ่งวัดได้จากคะแนนที่นักเรียนสามารถทำได้จากแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่านและการเขียนคำชุดเดิมหลังจากทำแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่านและการเขียนคำผ่านไปแล้ว สองสัปดาห์

1.6.4 รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น หมายถึง วิธีสอนที่เน้นความเข้าใจเนื้อเรื่อง โดยการสร้างเรื่องให้ตรงกับความสนใจของนักเรียนแล้วนำไปสู่การฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาในส่วนของ ๖ ต่อไป ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

- ชั้นที่ 1 ครูเล่าเรื่อง
- ชั้นที่ 2 นักเรียนอ่านเนื้อเรื่อง
- ชั้นที่ 3 ถู้อการแจกลูกสะกดคำ
- ชั้นที่ 4 จัดทำแผนภูมิประสพการถ์
- ชั้นที่ 5 นักเรียนเขียนเรื่อง

1.6.5 วิธีสอนแบบปกติ หมายถึง วิธีการสอนที่มีขั้นตอนการสอนตามคู่มือครูการสอนภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- ชั้นที่ 1 กิจกรรมการเล่าเรื่อง
- ชั้นที่ 2 สอนคำใหม่
- ชั้นที่ 3 อ่านและสนทนาเรื่องราวที่อ่าน
- ชั้นที่ 4 ฝึกผันคำ
- ชั้นที่ 5 กิจกรรมเสริมทักษะ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.7.1 เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
- 1.7.2 เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในชั้นอื่น ๆ ในการเลือกใช้วิธีการสอนภาษาไทยเพื่อ
ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน
- 1.7.3 เป็นแนวทางสำหรับศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารโรงเรียนในการแนะนำวิธีการสอนภาษา-
ไทยแก่ครูทั่วไป
- 1.7.4 เป็นแนวทางสำหรับนักวิชาการในการปรับปรุงคู่มือครู วิธีสอน แบบเรียนให้เหมาะสมกับ
ความสามารถและความสนใจของนักเรียน